

Sammendrag:

Transportytelser for små godsbiler

Formål og metode

Hovedformålet med denne undersøkelsen har vært å få bedre kjennskap til transportytelsene for små godsbiler med nyttelast under 3,5 tonn. Både varebiler, kombinerte biler og lastebiler omfattes av undersøkelsen, men ikke personbiler og busser. Datagrunnlaget for beregning av transportytelsene for denne kategorien biler har lenge vært foreldet og dårlig. Situasjonen ble ytterligere forverret da Statistisk sentralbyrås lastebilundersøkelse fra og med 2000 bare omfatter godsbiler med nyttelast over 3,5 tonn.

Høsten 2003 ble det gjennomført en utvalgsundersøkelse for å innhente informasjon om bruken av disse bilene, med særlig vekt på godstransporten. Det ble trukket et enkelt tilfeldig utvalg fra Kjøretøyregisteret til Statens vegvesen for fem kategorier av biler:

- 1) Lastebiler med nyttelast mindre enn 3,5 tonn
- 2) Kombinerte biler med nyttelast mindre enn ett tonn (små komb. biler)
- 3) Kombinerte biler med nyttelast fra ett tonn til 3,5 tonn (store komb. biler)
- 4) Varebiler med nyttelast mindre enn ett tonn (små varebiler)
- 5) Varebiler med nyttelast fra ett tonn til 3,5 tonn (store varebiler)

Til sammen ble 7 500 biler trukket ut, derav 4 200 lastebiler med nyttelast under 3,5 tonn. Det ble utformet to ulike spørreskjema, ett for lastebilene og ett for de øvrige bilkategoriene. Skjemaene er gjengitt i vedlegg 1 og 2.

Undersøkelsen ble gjennomført på ukebasis, nærmere bestemt i ukene 38, 41, 44 og 47. Svarprosenten før purring var 40 for lastebilene og 41 for varebiler og kombinerte biler. Etter purring ble det registrert en svarprosent på 59. Skjevheter i svarinngangen med betydning for resultatene kan kanskje særlig oppstå med hensyn på geografi, bilens alder og bilens eierskap. En fant ikke betydelige skjevheter med hensyn på geografi eller bilens alder, men derimot var det klart lavere svarprosent fra firmaer og/eller selvstendig næringsdrivende enn fra privatpersoner. Dette ble korrigert for ved vekting. Undersøkelsen regnes derfor som representativ for den populasjonen den er ment å avspeile.

Hovedresultater: Eierform, kjørelengde og bruk av bilen

Andelen biler som eies av privatpersoner varierer mye mellom de enkelte kategoriene. Bare en tredel av lastebilene eies av private, mens hele 82 prosent av de kombinerte bilene med nyttelast mindre enn ett tonn, er privateid. Når det gjelder gjennomsnittlig kjørelengde per år, er det relativt små forskjeller mellom

de fem kategoriene biler. Lastebilene kjøres 14 700 kilometer per år, vare- og kombinertbilene omtrent det samme.

De små godsbilene brukes både til persontransport og godstransport, dessuten til kjøring i forbindelse med håndverks- og servicearbeid. Undersøkelsen viser at det er store forskjeller mellom biltyper når det gjelder bruken av bilene.

Godstransporten dominerer for lastebilene, mens de store varebilene brukes mye til kjøring i forbindelse med håndverk- og servicearbeid. Begge disse biltyper har lite kjøring i forbindelse med persontransport. De kombinerte bilene brukes mest til persontransport. De små varebilene har en relativt jevn fordeling på de tre brukskategoriene, dog med hovedvekt på persontransport og transport i forbindelse med håndverk og service.

Hovedresultater: Godstransport

Tabell A viser noen hovedresultater for de enkelte kategorier av biler. Lastebilene kjøres lengst i godstransport, nesten 13 000 kilometer per år. Men også varebilene brukes mye til transport av gods, mens de kombinerte bilene bare frakter gods i beskjeden grad. Når det gjelder trafikkarbeid, står de små varebilene for mer enn halvdel av den godstransporten som disse bilene foretar. Dette skyldes særlig at bestanden av de små varebilene er stor. Lastebilene med nyttelast mindre enn 3,5 tonn frakter imidlertid like mye gods som alle varebilene til sammen.

Tabell A: Gjennomsnittlig årlig kjørelengde per bil, gjennomsnittlig årlig kjørelengde per bil i godstransport, trafikkarbeid og fraktet godsmengde for hele bestanden etter biltype.

Type bil	Gjennomsnitt per bil		Hele bestanden i alt	
	Årlig kjørelengde (kilometer)	Av dette i godstransport (kilometer)	Trafikkarbeid (millioner kjøretøykilometer)	Fraktet godsmengde (millioner tonn)
Små varebiler	15 200	7 400	1 565	4
Små komb. biler	14 400	2 900	200	1
Store varebiler	17 300	9 100	460	1,6
Store komb. biler	12 400	4 000	90	0,5
Lastebiler (nyttelast < 3,5 tonn)	14 700	12 800	452	6

TØI rapport 720/2004

Konklusjoner

Undersøkelsen viser at varebiler med nyttelast mindre enn ett tonn spiller en betydelig rolle i godstransporten, også fordi bestanden er stor og voksende. Trafikkarbeidet for disse bilene ligger omtrent på samme nivå som det en tidligere antok. Derimot viser undersøkelsen at transportert godsmengde og utført transportarbeid for disse bilene de seneste årene har vært langt mindre enn tidligere antatt. Dette skyldes først og fremst at tidligere estimater for antatt godsmengde fraktet per bil bygger på en undersøkelse helt tilbake til slutten av 1970-tallet.

Kombinerte biler med nyttelast mindre enn ett tonn spiller en meget beskjeden rolle i godstransporten. Dette skyldes både at denne kategorien biler brukes mest til persontransport og at bestanden er liten og synkende. Også her viser undersøkelsen at transportert godsmengde og utført transportarbeid er langt lavere enn det en tidligere antok, av samme grunn som anført for de små varebilene.

Varebiler med nyttelast over ett tonn har en mindre bestand enn de små varebilene, men er likevel viktige i godstransporten. Transportytelsene beregnet for 2003 ligger godt under lastebilundersøkelsens tall beregnet for 1999. Det gjelder i særlig grad godsmengde og transportarbeid, i mindre grad trafikkarbeidet. Det samme gjelder de små kombinerte bilene.

For lastebilene med nyttelast under 3,5 tonn er situasjonen en annen. Her er det godt samsvar mellom det som kommer frem i denne undersøkelsen og Statistisk sentralbyrås lastebilundersøkelse.

Alt tatt i betraktning vil vi tro at den foreliggende undersøkelsen gir det beste grunnlaget for å estimere transportytelsene for denne typen godsbiler. Når det gjelder trafikkarbeid, er varebiler med nyttelast under ett tonn og lastebiler med nyttelast over 3,5 tonn de dominerende kategoriene, med til sammen 71 prosent av antall kjøretøykilometer. De store varebilene og lastebilene med nyttelast under 3,5 tonn utgjør hver 11 prosent av trafikkarbeidet for godstransport. De kombinerte bilene står til sammen for sju prosent av utført trafikkarbeid.

Med hensyn til godsmengde og transportarbeid er de store lastebilene fullstendig dominerende når vi måler etter vekt. Hele 94 prosent av godsmengden og 96 prosent av transportarbeidet utføres av lastebilene med nyttelast over 3,5 tonn. Dette betyr selvsagt ikke at de andre kjøretøykategoriene er mindre viktige, men bare at disse frakter varer som er forholdsvis lette, men som ofte kan ha en stor verdi.